

XXI Seminarium WEP

Stanisław ODYNIĘC (1888-1960)

Warszawa 20 marca 2019 r.

Andrzej MARUSAK

Stanisław ODYNIĘC (1888-1960)

Pionier i organizator polskiego ruchu krótkofalarskiego, wydawca i redaktor naczelny czasopism Radjo Amator i Radjofon Polski, propagujących radiofonie, radiotechnike i krótkofalarstwo. Inicjator I Ogólnokrajowej Wystawy Radiowej w Warszawie w roku 1926, znakomity organizator. Razem z bratem Januszem, redaktorem technicznym Radjo Amatora, odegrali istotną rolę w rozwoju polskiej radiofonii, radiotechniki i krótkofalarstwa.

Urodzony na Kaukazie, bowiem rodzice wyjechali tam z Warszawy, szukając możliwości szybkiego wzbogacenia się. Jednakże, ojciec zmarł nagle i matka, Natalia powróciła do Warszawy z dwoma synami (1900) Stanisławem i Januszem, młodszym o 5 lat.

Po uzyskaniu matury, Stanisław wyjechał do Paryża **studiować architekturę.**

Z powodu złej sytuacji finansowej wrócił do Warszawy i kontynuował studia w Szkole Sztuk Pięknych. Jednakże, z powodu złej sytuacji finansowej rodziny, studiów nie ukończył. Musiał zacząć zarabiać. Miał talent do interesów.

Zorganizował wytwórnię kuchni polowych dla armii rosyjskiej (1914), ale rok później musiał interes zamknąć z powodu wkrocze-

nia armii niemieckiej do Warszawy.

Następnie zorganizował przedsiębiorstwo odbudowy kościołów, które w warunkach wojennych kiepsko funkcjonowało.

W Polsce niepodległej założył firmę **Pomet-Polski Metal, która szybko zbankrutowała.**

W tej sytuacji, Stanisław Odyniec podjął decyzję wyjazdu z kraju. Udał się do Francji (1919), a brat Janusz został w Polsce.

Miał szerokie zainteresowania techniczne, które później rozwinęły się w ruchu radioamatorskim.

We Francji, zainteresował się raczkującą radiofonią i krótkofalarstwem, był nimi zafascynowany i zaczął się tego uczyć.

SYTUACJA „RADIA” W POLSCE

W Polsce zaczynało się tworzenie radiofonii, przepisy były bardzo restrykcyjne, nie wolno było posiadać nawet prywatnego radiodbiornika. Młodzi wynalazcy i konstruktorzy narażali się na zarzut szpiegostwa.

W społeczeństwie było zainteresowanie techniką radiową, bo po wielu latach wojen (1914-1922), z wojska zostały zwolnione tysiące radiotelegrafistów i radiotechników. Sprawami tymi było zainteresowane Ministerstwo Poczt i Telegrafów (MPiT).

Na wniosek grupy inżynierów (Kazimierz Jackowski, Józef Plebański, Władysław Heller, Jan Machcewicz i Janusz Groszkow-

ski), dnia 17 listopada 1921 powstało **Stowarzyszenie Radiotechników Polskich (SRP)**, zarejestrowane dopiero 31 marca 1922, ale podjęło intensywne działania od chwili założenia.

Najważniejszym zadaniem **SRP**, na początku, była inicjatywa wydania aktów prawnych, umożliwiających rozwój radiofonii i radioamatorstwa w Polsce. Ustawy „radiowe” były niemrawo przygotowywane.

Dnia 11 IV 1923 roku, **SRP** uchwaliło dokument pt. "Opinia zarządu **SRP** w sprawie wytycznych do ustawy radiotelegraficznej".

W czerwcu 1923 r. wpłynął do Sejmu projekt ustawy „radiowej” opracowany przez MPiT. SRP podejmował działania, aby projekt

ten znalazł zainteresowanie Sejmu. Do działań tych włączono środowiska naukowe i radiotechniczne.

Jeszcze w roku 1918 powołano **Państwową Wytwórnę Aparatów Telegraficznych i Telefonicznych (PWATiT)**, która była pierwszym krajowym producentem aparatury telekomunikacyjnej. **PWATiT** zaopatrywała kraj początkowo w ręczne łącznice telefoniczne oraz aparaty telegraficzne i telefoniczne, a następnie — w przyrządy pomiarowe i podzespoły teletechniczne oraz urządzenia sygnalizacyjne.

Pierwsze zastosowania radia były wojskowe, a więc produkcja pierwszych urządzeń radiowych była przeznaczona dla wojska.

W 1919 r. władze wojskowe zorganizowały **Centralne Warsztaty Radiotelegraficzne (CWR)** w Warszawie w Forcie Mokotowskim, przekształcone wkrótce w **Centralne Zakłady Radiotelegraficzne (CZR)**. Produkcję sprzętu radiotechnicznego w oparciu o podzespoły zagraniczne **CWR** podjęły w połowie 1919 r.

Po wielu reorganizacjach i zmianach nazw zakłady **CZR** przekształciły się w **Państwową Wytwórnę Łączności (PWŁ)**, znaną między innymi z produkcji pierwszych egzemplarzy odbiornika detektorowego (kryształkowego) "**Detefon**", skonstruowanego przez inż. Wilhelma Rotkiewicza.

Z inicjatywy wojska, powstały również wytwórnie prywatne: **Radjopol i Farad**.

Firmę **Radjopol** (o kapitale polskim) założył inż. Józef Plebański, ale wkrótce powiązał się z francuskim koncernem **Compagnie Générale de Télégraphie**. W ramach tego koncernu firma otrzymała nazwę **Société Radiotechnique Polonaise – Radiopol**.

Firmę **Farad** założyli inżynierowie Władysław Heller i Roman Rudniewski z udziałem dwóch zagranicznych towarzystw: **Marconi Wireless Telegraph Co Ltd.** w Londynie i **Société Française Radioélectrique** w Paryżu.

Obydwie firmy (**Farad** i **Radjopol**) połączyły się w roku **1923**, tworząc **Polskie Towarzystwo Radjotechniczne (PTR)**. Dyrektorem naczelnym **PTR** został **Felicjan Karśnicki**, dyrektorem technicznym inż. **Józef Plebański**, dyrektorem administracyjno-finan-

sowym inż. Roman Rudniewski a naczelnym inżynierem — prof. Dymitr Sokolcow. Większość akcji **PTR SA** objął kapitał zagraniczny (1/3 angielski, 1/3 francuski). PTR wybudowało swoją wytwórnię przy ul. Narbutta 29.

PTR w tych czasach promowało radiotechnikę jako nową gałąź wiedzy i techniki, było nie tylko producentem i sprzedawcą sprzętu, ale czymś w rodzaju instytutu radiotechnicznego. Utrzymywało bogatą bibliotekę fachową i żywe kontakty z europejską awangardą w tej dziedzinie.

PTR wybudowało antenę nadawczą na zapleczu budynku produkcyjnego i prowadziło próby techniczne nadawania programów

radiowych od października 1924. Próby te przerodziły się w reguluarne nadawanie audycji radiowych od 1 lutego 1925 (fala 385 m).

Dnia 3 czerwca 1924 r. Senat zatwierdził ustawę "o poczcie telegrafii i telefonii", a **Minister Przemysłu i Handlu (X 1924)** wydał **rozporządzenie w sprawie zakładania, utrzymywania i eksploatawania urządzeń radiotechnicznych oraz — wyrobu sprzętu radiotechnicznego i handlu tym sprzętem.**

Nareszcie prywatne posiadanie stacji radiowej przestało być przestępstwem i można było działać w dziedzinie produkcji i handlu sprzętu radiowego legalnie.

Stanisław Odyniec, c. d.

Na przełomie lat 1923/24 powrócił do kraju by się włączyć w tworzenie radiofonii i krótkofalarstwa.

Ożenił się z Ludwiką Kaszyn, co świadczy o tym, że snuł plany na przyszłość. Małżeństwo to rozpadło się jednak w 1927 r.

We wrześniu 1924 założył 2-tygodnik Radjo Amator (RA), który prowadził wraz z bratem Januszem (1893-1941). Redaktorem naczelnym został Stanisław, a wydawcą Janusz Odyniec. Na łamach RA wspierali radiokluby, propagowali polską radiofonię i krótkofalarstwo.

Redakcja RA znajdowała się przy ul. Wilczej 20. Redakcja była zaangażowana:

- **przy nadawaniu programów radiowych PTR oraz**
- **w popularyzację i rozwój ruchu radioamatorskiego w Polsce.**

Pomieszczenia redakcyjne skupiały osoby zainteresowane radiem oraz radioamatorstwem. Prowadzono podstawowe szkolenia z zakresu:

- **obsługi aparatów radiowych,**
- **instalowania anten oraz**
- **budową podstawowych układów radiowych.**

Stanisław Odyniec, wykorzystał łamy RA do organizowania radioklubów, a poprzez nie propagował ruch radioamatorski i krótkofalowy [2].

Redakcja RA opracowała statut radioklubu zaakceptowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Dzięki temu, powstało wiele radioklubów w kraju.

Bracia Odyńcowie zwołali posiedzenie powołujące do życia Zrzeszenie Przedsiębiorstw Radiotechnicznych w Polsce (19 IX 1924). ZPR pomagało przedsiębiorcom radiotechnicznym w zakładaniu i prowadzeniu firm.

Na przełomie III / IV 1925, środowiska radioamatorów skupione wokół redakcji RA powołały Centralny Komitet Polskich Zrzeszeń Radiotechnicznych, który został reprezentacją wszystkich stowarzyszeń radiotechnicznych w Polsce.

Codziennie powstawały nowe radiokluby, gdzie zbiorowo słuchano audycji radiowych, ponieważ początkowo posiadanie i używanie indywidualnie odbiornika radiowego, wymagało zezwolenia władz. Posiadacz odbiornika musiał być osobą pełnoletnią i mieć obywatelstwo polskie.

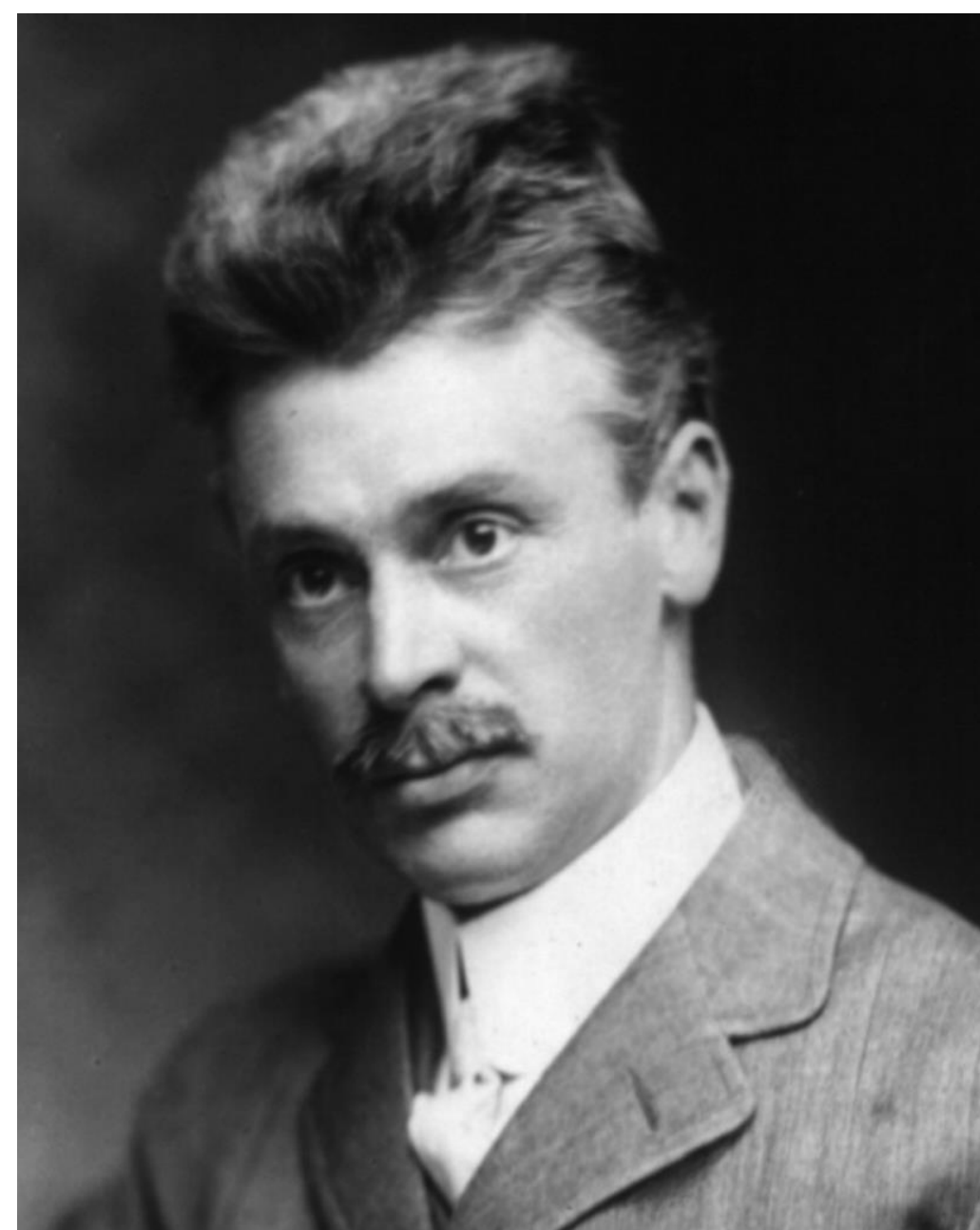
W celu koordynacji pracy w lutym 1925, kluby i działający w nich radioamatorzy połączyli się w ogólnokrajowy Międzyklubowy Komitet Radioamatorów.

Stanisław Odyniec otrzymał informację, że w Święta Wielkanocne (IV 1925) w Paryżu odbędzie się Międzynarodowy Kongres Radioamatorów. Natychmiast rozpropagował ideę wyjazdu do Paryża jak największej liczby radioamatorów polskich. Wyjechało 9 osób. W Kongresie wzięło udział ok. 300 osób z 25 krajów.

Dzięki niemu, po czterodniowych obradach, na Kongresie Radioamatorów w Paryżu (1925) Polacy weszli do wszystkich władz nowej organizacji krótkofalowców International Amateur Radio Union (IARU).

Przyjęto statut IARU, wzorowany na statucie amerykańskiej **ARRL** (**The American Radio Relay League**) założonej w maju 1914 r. przez Hirama Percy'ego Maxima w Hartford w stanie Connecticut.

Obecnie ARRL ma ok. 157.000 członków w USA.

<<— **Hiram Percy Maxim (1869-1946)**,
W USA krótkofalarstwo amatorskie powstało w roku 1911.

Po Kongresie IARU, kolejne numery RA coraz więcej miejsca poświęcały amatorskiemu nadawaniu i falom krótkim. W redakcji powstało ogólnodostępne laboratorium radiotechniczne.

W sierpniu 1925 roku w Polsce było już zarejestrowanych 125 radioklubów.

6 grudnia 1925 r. wreszcie nastąpił długo oczekiwany sukces polskiego krótkofalowca: **Tadeusz Heftman** (TPAX) przeprowadził pierwszą, potwierdzoną, łączność radioamatorską ze stacją holenderską.

Stanisław Odyniec był inicjatorem zorganizowania **I Ogólnokrajowej Wystawy Radiowej w Warszawie (IOWR)**. Utworzył komitet organizacyjny i wystawa została zorganizowana w dniach 15-24 V 1926 w budynkach ówczesnej Szkoły Podchorążych, a obecnie — Rady Ministrów przy Alejach Ujazdowskich. I Wystawa Radiowa miała 5 działów:

- **dydaktyczno-naukowy,**
- **radioamatorski,**
- **przemysłowo-handlowy,**
- **wojskowy,**
- **publicznej radiokomunikacji.**

PIERWSZA
OGÓLNO-KRAJOWA WYSTAWA

RADJOWA

w WARSZAWIE

SZKOŁA PODCHORAŻYCH

15 — 24 maj 1926 r.

Wystawa składać się będzie z działów następujących:

- 1) Dydaktyczno-naukowego
- 2) Radioamatorskiego
- 3) Przemysłowo-handlowego
- 4) Wojskowego
- 5) Publicznej radiokomunikacji cywilnej
(Gen. Dyrekcja P. i T.

Biuro wystawy mieści się w Szkole Podchorążych.

W IOWR wzięło udział 50 firm, 70 tys. zwiedzających, a liczba abonentów radia wzrosła z ok. 5 tys. przed jej rozpoczęciem do 43 tys. pod koniec roku 1926. W czasie wystawy przybyło ok. 1000 abonentów.

Stanisław Odyniec był jedną z czołowych postaci Polskich Zrzeszeń Radiotechnicznych, które walczyły o wydanie koncesji radiofonicznych firmom z przewagą kapitału polskiego. Po długich i ciężkich pertraktacjach z władzami, minister Przemysłu i Handlu podpisał koncesję (18 VIII 1925) na prowadzenie radiofonii publicznej w Polsce, przez grupę pod nazwą **Polskie Radio (PR).**

Pięciosobowym zarządem PR kierował Zygmunt Chamiec, który w późniejszym okresie, odegrał czołową rolę związaną z rozwo-

jem radiofonii polskiej, a także w życiu pryw. Stanisława Odyńca.

Bracia Odyńcowie byli motorem tego przedsięwzięcia.

Stacja PTR emitująca swój sygnał codziennie od 18:00 do 20:00 na fali 385 m, zakończyła nadawanie 14 marca 1926 r. Świetnym konferansjerem tej stacji był Stanisław Odyniec, prowadził skrzynkę odpowiedzi „*listów do radia*”, a Janusz Odyniec prowadził sprawy techniczno-administracyjne radia PTR.

Dużym zaskoczeniem środowiska radiowego braci Odyńców, które tak ogromny wkład włożyło w podwaliny radiofonii polskiej było całkowite pominięcie przez Z. Chamca (dyrektora PR) braci Odyńców przy kompletowaniu personelu PR. Na skutek zaistnia-

łych kontrowersji z Z. Chamcem dotyczącej wizji rozwoju polskiej radiofonii, rozwiały się nadzieje Stanisława na odegranie czołowej roli w PR [3].

W IV 1927 r. ukazał się ostatni numer RA. Bankructwo było spowodowane wstrzymaniem przesyłania programu przez PR do Radjofonu Polskiego, bowiem Radjofon zarabiał na Radjo Amatora, który nie przynosił dochodu.

Była to klęska życiowa dla Stanisława Odyńca. Postanowił wymigrować do Argentyny. Płynąc statkiem ‘Saturnja’ do Ameryki Południowej, znajdował się na wodach brazylijskich stanu Bahia, osiem dni po zatonięciu włoskiego statku pasażerskiego ‘Principessa Mafalda’ (25 X 1927) z powodu urwania się prawej śruby

napędowej. Pasażerowie i załoga ‘Saturnji’ złożyli wieńce w miejscu zatonięcia ‘Mafaldy’ (2 XII 1927), napisał o tym w [4]. W katastrofie ‘Mafaldy’ zginęło 314 osób spośród 1259 znajdujących się na pokładzie.

Stanisław Odyniec osiadł w Argentynie, został wykładowcą na Uniwersytecie Katolickim, ożenił się z właścicielką sklepu jubilerskiego i nabył posiadłość nad oceanem.

W okresie II wojny światowej pomagał, podobnie jak inni Polacy w Argentynie, emigrantowi Witoldowi Gombrowiczowi, który żył niekonwencjonalnie.

Zmarł w Argentynie (1960).

Jego brat Janusz, pozostał w kraju. Usiłował jeszcze do około

roku 1932 wydawać pismo Wiadomości Radiowe. Ukazywało się ono nieregularnie, ponieważ Polskie Radio nie udostępniało mu aktualności programowych.

W okresie późniejszym Janusz pracował w Centralnym Okręgu Przemysłowym (COP), a we wrześniu 1939 r. ewakuował się przez Rumunię i Francję do Anglii. W roku 1941 zmarł w Metrze Londyńskim na zawał (1941), podczas nalotu niemieckiego.

Matka braci Odyniec Natalia zmarła w roku 1948.

„Jest rzeczą bezsporną, że BRACIA ODYŃCOWIE byli najbardziej zasłużonymi działaczami krótkofalarstwa polskiego i polskiej radiofonii w okresie gdy obie te dziedziny dopiero się kształtowały” [5].

Bibliografia

1. *"Krótkofalarstwo w Polsce. Geneza ruchu"*. http://www.wotpzk.org.pl/zjazd_2016/historia_1939.html; (listopad 2018).
2. Tomasz Ciepielowski SP5CCC: *Historia PZK. Krótkofalarstwo w Polsce. Geneza ruchu*. 2017; https://pzk.org.pl/readarticle.php?article_id=1 (listopad 2018).
3. *„Zarys historii radiofonii w Polsce w okresie międzywojennym”*. <http://www.stareradia.pl/history.html#organizacje> (luty 2019).
4. Stanisław Odyniec: *„Ku czci bohaterów 'Principessy Mafaldy'”*, *Morze, Organ Ligi Morskiej i Rzecznej* maj 1928 z. 5 s. 17-18.
5. Jerzy Miśkiewicz SP8TK: *„Saga braci Odyńców pionierów polskiego krótkofalarstwa”* SP OTC styczeń 2015.

6. J. Miśkiewicz SP8TK: „*Dziewięćdziesiąt lat rodzącego się radioamatorstwa i krótkofalarstwa w Polsce*” SP OTC (luty 2019).

7. „*Odyniec Stanisław*”. Radioelektronicy polscy. http://sp2put.pl/radioelektronicy/odyniec_s.htm (grudzień 2018).

Andrzej Marusak

**Dziękuję Państwu
za uwagę**